Oppfølging av badevannskvalitet i kommunene

27.05.19 Norsk Vannforening

Line Ø. Angeloff, seniorrådgiver
Avd. for smitte fra mat, vann og dyr
Folkehelseinstituttet

Badevannet

- Glede
- Rekrasjon
- God helse
- Renere enn på mange år

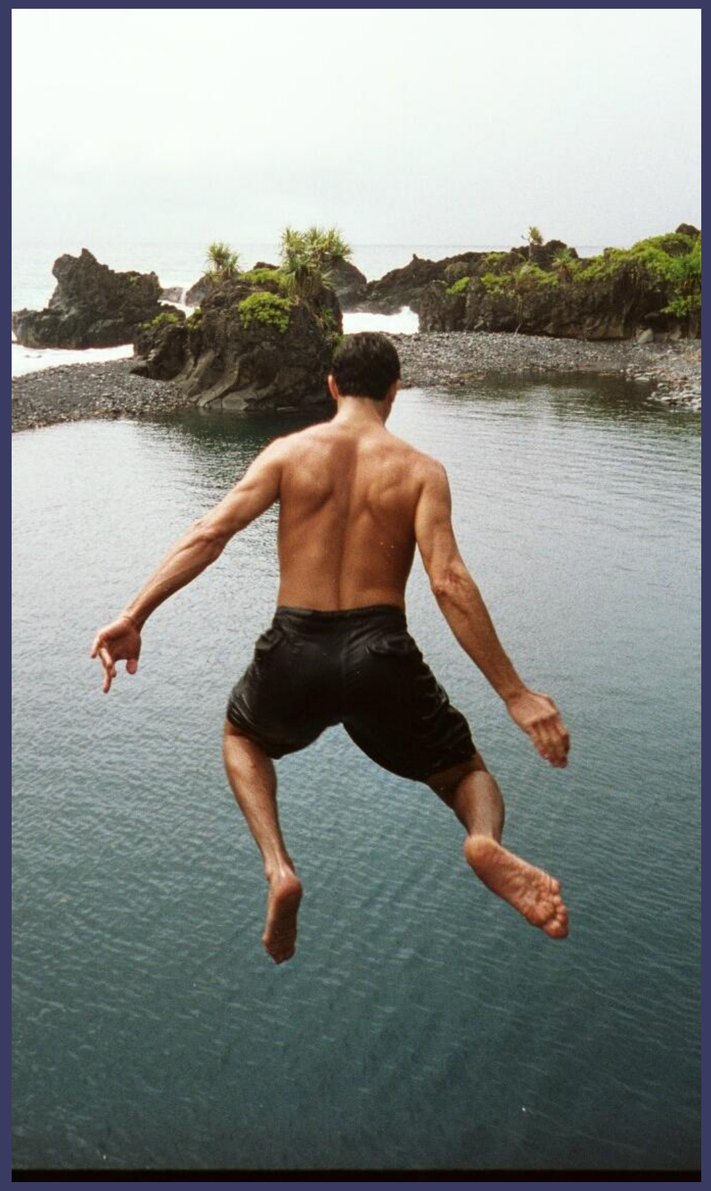

Nasjonale mål for vann og helse
Hva sier dette om badevann?

b) Reduksjon av omfanget av utbrudd og tilfeller av vannbårne sykdommer

g) Sikre at lekkasjer og utslipp fra overløp ikke kommer i konflikt med brukerinteresser som for eksempel drikkevann, jordbruksvanning og bading.

J) Lokaliteter som er tilrettelagt for friluftsbad, bør ha utmerket vannkvalitet i henhold til EUs badevannsdirektiv.

<u>Eksempler på tiltak:</u>

- Økt aktivitet hos kommunene når det gjelder overvåking av badevannskvalitet.
- Bedre utbygging av mottaksplasser for sanitært avløpsvann fra fritidsbåter.

Utfordringsbildet

Varmere og våtere klima.

Vibrio og Shewanella i Oslofjorden, Telemarks- og Sørlandskysten 2018

Algeoppblomstring – giftige blågrønnalger i ferskvann som følge av tidlig issmelting og varmere klima

Andre forhold som kan påvirkes av klima (svømmekløe, tarmbakterier ved overløp m.v.)

Foto: Moss Avis

Og….gammelt ledningsnett øker faren for lekkasjer

0,61 % **av spillvannsnettet er i gjennomsnitt fornyet hvert av de siste tre årene (= 240 av totalt 37 400 kilometer av det kommunale spillvannsnettet, 2017).** ***2% er det vedtatte nasjonale målet*****.**

Det vil ta nærmere 160 år å fornye hele spillvannsnettet

Tarmbakterier o.a. patogene organismer

- Sammenheng mellom kraftig nedbør og høye konsentrasjoner av bakterier i overflatevann (f. eks Kistemann et al., 2002, Tryland et al. 2011).
- Kommuner overvåker badevannet:

  - Norske normer (Statens Helsetilsyn 1994): TKB + fekale streptokokker God <100 Mindre God 100-1000 Ikke akseptabel >1000 TKB/100 ml vann

  - EUs badevannsdirektiv (Directive 2006/7/EC): Intestinale enterokokker og E.coli (skiller på saltvann og ferskvann)

Undersøkelse blant kommunene 2019

Bedre innsikt i hvordan kommunene følger opp badevannet

Kartlegge bl.a.:

- **hva måles (norske normer eller EU?)**
- **hvor ofte måles det**
- **metoder**
- **praksis ved overskridelser (varsling, konkrete tiltak, oppfølgingsprøver)**
- **forebyggende tiltak for bedring av badevannskvalitet**

Kartlegge behovet for støtte fra Folkehelseinstituttet (informasjon, verktøy, regelverk osv)

Metode og utvalg

- **Spørreskjema** (questback) sendt ut på mail til 423 kommuner. 32 spørsmål, hvorav 2 var åpne spørsmål.
- **Målgruppe:** Kommuneoverleger, miljørettet helsevern eller andre som har ansvar for badevannskvaliteten i kommunen. Alle norske kommuner (unntatt Svalbard) ble oppfordret til å delta.
- **Svarprosent = 71% (301 kommuner)**

Resultater

- **72%** av kommunene (N=301) har badeplasser (friluftsbad)

- **67%** oppgir at de har et overvåkingsprogram for badevannskvalitet

Totalt **1108** badeplasser kontrolleres.
445 av disse ligger i ferskvann, mens
663 ligger i saltvann/brakkvann

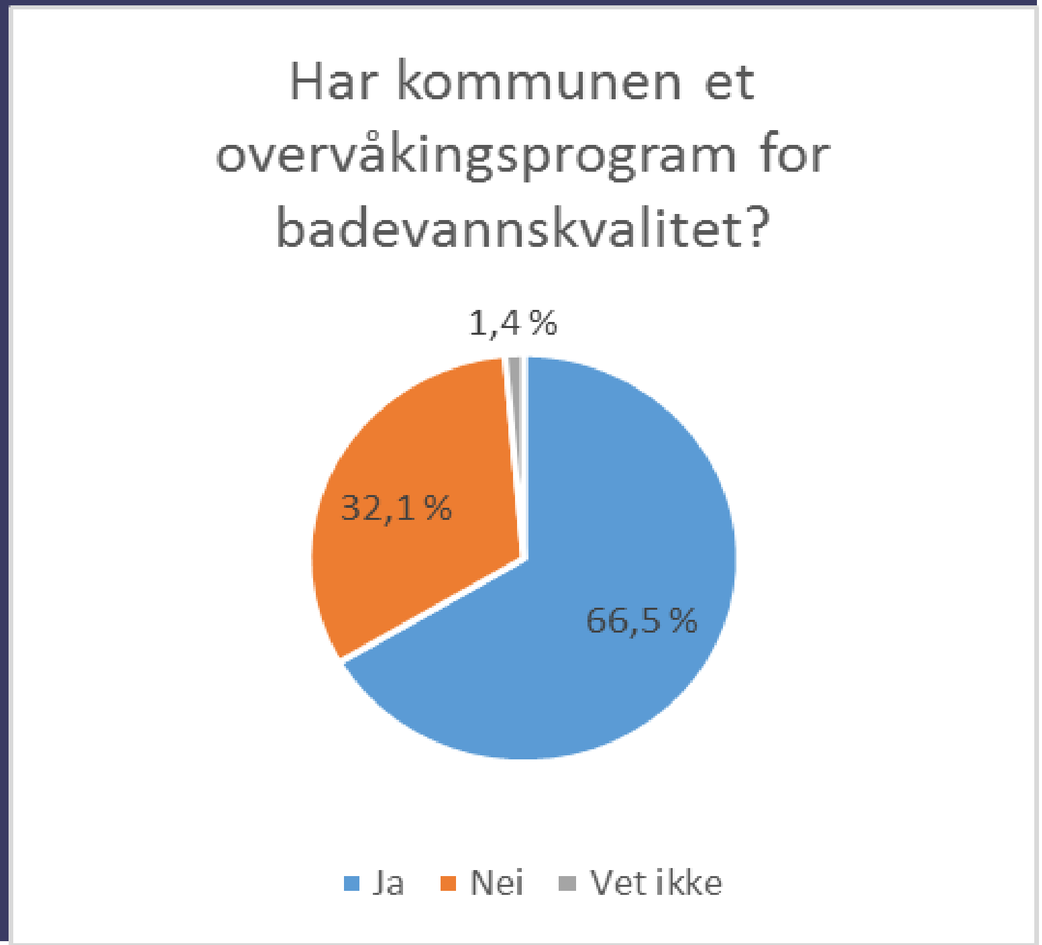

Hvorfor velger kommunen å ikke etablere et overvåkingsprogram for badevannskvalitet?

Begrunnelser:

- Jevnlig tilsyn fra Miljørettet helsevern erstatter et overvåkingsprogram
- Nedprioritert oppgave (kommunen har andre og mer presserende oppgaver)
- Det er liten forurensningsfare der badeplassene befinner seg
- Badeplassene brukes lite, kort badesesong
- Tidligere overvåking viser at badevannet er bra
- Kommunen har god beredskap hvis noe skulle skje
- Kommunesammenslåing på gang. Ikke tatt stilling til program
- Praktiske hindringer, lang analysetid på laboratoriet

Hva måles (flere svar mulig)?

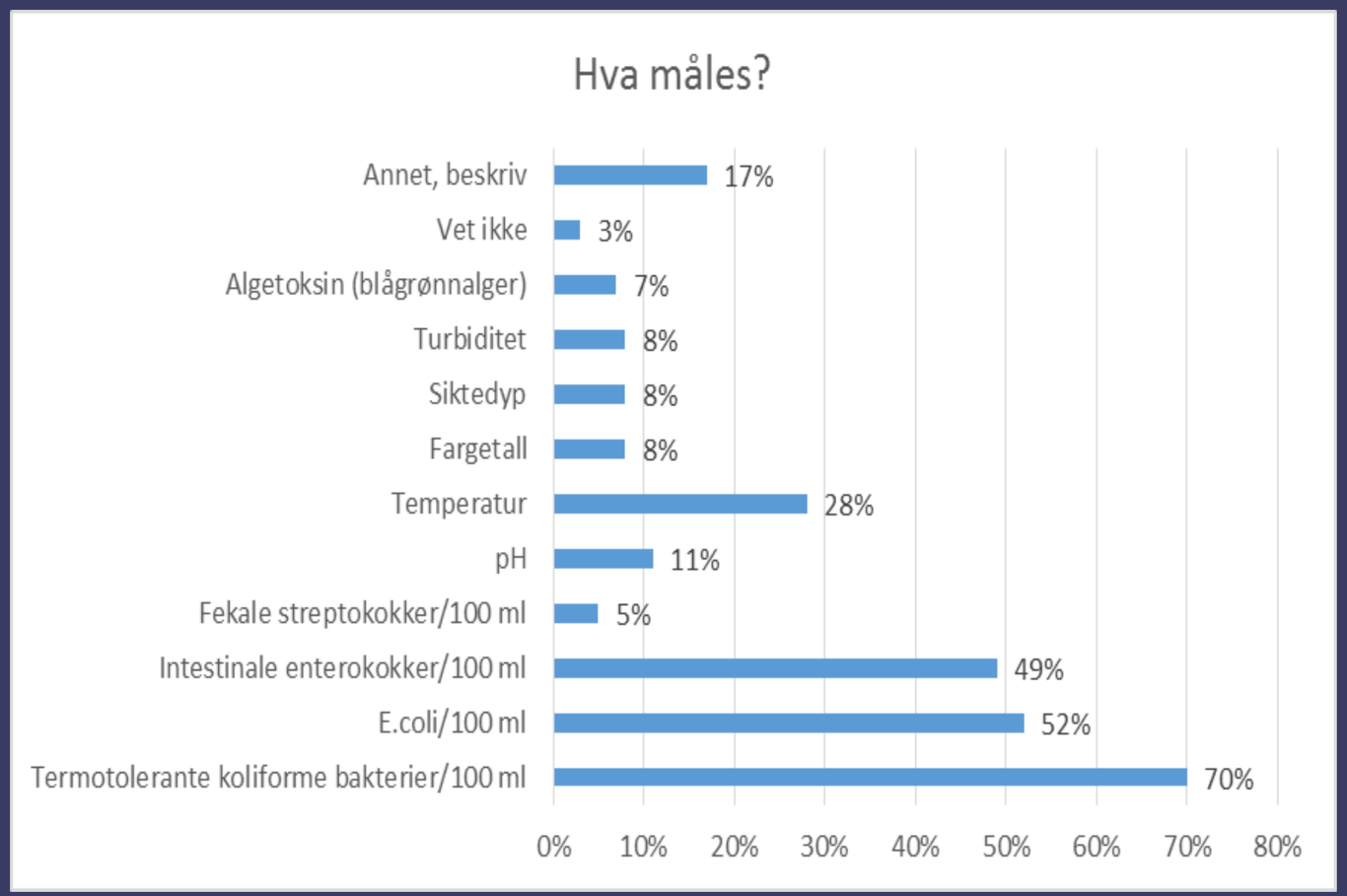

Teknisk personell og Miljørettet helsevern står for målingene i hovedsak

Annet:
Synlig forurensning, skjønnsmessig vurdering av omkringliggende områder, lukt og farge på vannet, hygieniske forhold på badeplassen, algetoksin (måles ved mistanke), kimtall 22 grader, TOTN, TOTP og klorofyll, pH (ferskvann), flo og fjære og diverse aktivitet. Én kommune hadde en egen sjekkliste på omgivelseshygiene

Hvilke grenseverdier forholder kommunen seg til?

67% (n=145) benytter de norske kvalitetsnormene for badevann (Rundskriv IK-21/94). **21%** forholder seg til EU-direktivet 2006/7/EC). Det er kun 1% som ikke benytter normene, mens 7% vet ikke og 5% svarte «annet», dvs. kombinerer EU-direktivet og de norske normene.

Hvordan bedømmes badevannets egnethet for bading?

54 %	vurderer på kort sikt ved å ta enkeltprøver
15 %	Basert på prøver tatt siste 4-årsperiode (EU-direktiv)
6 %	Basert på siste 1-2 års resultater (10 prøver pr sesong) etter Norsk norm
7 %	Vet ikke
19%	Annet (fortløpende prøver, visuelt inntrykk, fraråder etter regnskyll m.v.)

Hva gjør kommunen hvis innholdet av indikatorbakterier overstiger grenseverdiene for akseptabel badevannskvalitet?

49%	Publikum advares mot å bade. Det tas ny(e)prøve(r). Publikum varsles når verdiene viser akseptable verdier».
26%	Det tas ny(e) prøve(r) før eventuelt stengning/fraråding gjennomføres
15%	Har ikke opplevd å måtte stenge.
6%	Annet:

- Skilting opprettholdes frem til ny klassifisering, så fremt ikke prøveresultatet har en klar årsak (f.eks. overløp fra et renseanlegg, brudd på ledning osv)
- Avhenger av resultatet. Dersom det er ørsmå overskridelser tas nye prøver uten informasjon til publikum. Dersom gjentatte mindre overskridelser advares publikum, og dersom store overskridelser advares publikum. Kommunelegen avgjør.
- Kontrollprøve tas når E.coli > 1000. Har generell fraråding etter kraftig nedbør.

På hvilken måte kan FHI støtte kommunene i sitt overvåkingsarbeid?

- Årlig utsendelse av infomateriell til kommunene. Gi råd og være aktive i media sommerstid
- Må bli enklere å forholde seg til regelverket (ett regelverk) Tilgjengelighet.
- Felles norm bør erstatte vanskelig EU-direktiv
- Nasjonal veileder
- Roller og ansvar bør avklares overfor kommunene
- Bistå Miljørettet helsevern med ROS-vurderinger knyttet til overvåkingsarbeidet
- Oppdaterte nettsider med spørsmål og svar. Kontaktperson/telefonvakt
- Tilgjengelig for råd og veiledning ved behov. Forståelse for kommunens ressurssituasjon.
- Det er behov for kursing

- Gjøre overvåkingen enklere og rådene må være kunnskapsbasert.
- Landsdekkende tilsynskampanje eller revisjon via Fylkesmann
- Informasjon om prøvetaking og råd til publikum ift cyanobakterier i ferskvann
- Jobbe for at septik ikke tømmes på havet.
- Veilede/diskutere fornuftig overvåkingsnivå
- Felles rapportering av målinger. Synlighet.
- Lage prøvetakings-prosedyre og oversikt over laboratorier.
- Færre prøvetakinger av hensyn til ressurser.
- Fylkesvise fagdager
- Skape blest
- Enklere testverktøy
- Knytte badevann til folkehelsearbeidet. Linke til vannforvaltningen og Vannportalen
- Få flere kommuner med, spesielt de mindre

Oppsummering

- De fleste kommunene har god kontroll med badevannet. 1/3 av kommunene har ikke et overvåkingsprogram
- To sett badevannskvalitetsnormer for friluftsbad kan skape forvirring blant kommunene. Mange finner sin egen måte å kombinere normene på.
- Usikkerhet rundt bruken av regelverket, og hvilke råd, anbefalinger og eventuelle krav som gjelder
- Usikkerhet omkring kommunens ansvar og rolle.
- Kommunene er fornøyd med informasjonen på nett, men etterlyser mer kurs og veiledning.
- Det er behov for bedre kontroll og overvåking, samt at arealplanleggingen i større grad bør ivareta hensynet til badevannet

Foreløpig hovedkonklusjon

I hovedsak har kommunene god kontroll med badeplassene, men mange badeplasser overvåkes ikke

Kommunens hverdag og myndighetenes «krav» til overvåking harmonerer ikke alltid

Kommunene ønsker et klarere regelverk og mer veiledning i hvordan de skal tolke og bruke resultatene og regelverket.

FHI
Folkehelseinstituttet

Takk for oppmerksomheten
…og god badesommer!

Moss avis, 2007